

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. مقدمات؛ حجت؛ کتاب خداوند؛ حجت، اعجاز و جایگاه قرآن
۲. مقدمات؛ حجت؛ کتاب خداوند؛ تفسیر قرآن؛ تفسیر برخی آیات قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: ابو حسن الحسانی

تاریخ: ۱۳۹۶/۴/۶

لطفاً آیات ۵۲ تا ۵۴ سوره حج را تفسیر کنید. آیا شیطان در وحی خداوند کلامی اضافه می‌کند؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۶/۴/۱۳

برخی مسلمانان از آیات ۵۲ تا ۵۴ سوره حج، برداشت نادرستی داشته‌اند که به دستاویزی برای اسلام‌ستیزان تبدیل شده است. خداوند در این آیات فرموده است: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكُمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ ۚ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۝ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾؛ «و پیش از تو هیچ فرستاده و پیامبری را نفرستادیم مگر اینکه چون تمنا کرد، شیطان در تمنایش انداخت، پس خداوند چیزی که شیطان می‌اندازد را نسخ می‌کند، سپس خداوند آیات خود را محکم می‌کند و خداوند دانایی حکیم است، تا چیزی که شیطان می‌اندازد را فتنه‌ای برای کسانی که در دل‌هاشان مرضی است و کسانی که دل‌هاشان سخت است قرار دهد و بی‌گمان ظالمان در مخالفتی دور هستند و تا کسانی که علم داده شدند بدانند که آن به راستی از جانب پروردگارت است، پس به آن ایمان آورند و دل‌هاشان برای آن نرم شود و هراینه خداوند کسانی که ایمان آوردند را به راهی راست هدایت کننده است».

کلمه‌ی «تمنا» در لغت، به دو معنای «آرزو» و «تلاوت» آمده است، ولی بیشتر مسلمانان آن را در این آیات به معنای «تلاوت» دانسته‌اند، بلکه ابن قیم گفته است: «السَّلَفُ كُلُّهُمْ عَلَى أَنَّ الْمَعْنَى: إِذَا تَلَا أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي تِلَاوَتِهِ، كَمَا قَالَ الشَّاعِرُ فِي عُثْمَانَ: تَمَنَّى كِتَابَ اللَّهِ أَوَّلَ لَيْلِهِ/

وَأَخْرَهُ لَأَقَى حِمَامَ الْمَقَادِرِ^۱؛ «همه‌ی سلف بر آنند که معنا این است: هرگاه تلاوت کرد شیطان در تلاوت او انداخت؛ چنانکه شاعر درباره‌ی عثمان گفته است: در آغاز شب کتاب خداوند را تمنا کرد و آخر شب با پایان سرنوشت خویش روبه‌رو شد». با توجه به این معنا، برخی از آنان پنداشته‌اند که مراد خداوند دست بردن شیطان در آیات خداوند و افزودن مطالبی بر آن‌ها است؛ با توجه به اینکه از یک سو القاء شیطان در تلاوت پیامبران را به معنای افزودن او بر آیات خداوند پنداشته‌اند و از سوی دیگر در روایتی ساختگی موسوم به «غرانیق» مدعی شده‌اند که شیطان در هنگام تلاوت سوره‌ی نجم توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، آیاتی دروغین در ستایش بت‌ها را بر زبان او جاری کرد و گفت: «تِلْكَ الْغُرَانِيقُ الْعُلَى وَإِنَّ شَفَاعَتَهُنَّ لَتُرْتَجَى»؛ «آن‌ها زیباییان والا هستند و به شفاعت‌شان امید می‌رود» و این سبب خشنودی مشرکان و سجده‌ی آنان به همراه مسلمانان شد، تا آن گاه که جبرئیل بر او فرود آمد و این آیات را شیطانی اعلام کرد و از او خواست که آن‌ها را تصحیح کند^۲. این در حالی است که مراد خداوند از این آیات به روشنی چیز دیگری است. مراد خداوند از این آیات هرگاه کلمه‌ی «تمنا» به معنای آرزو باشد، آن است که هیچ فرستاده و پیامبری را نفرستاد مگر اینکه چون آرمانی را در پیش گرفت، شیطان بر سر راه آرمانش موانعی انداخت، ولی خداوند موانعی که شیطان می‌اندازد را نابود می‌کند و دین خود را پا بر جا می‌دارد، هر چند موانعی که شیطان می‌اندازد به فتنه‌ای برای بیمار دلان و سخت‌دلان تبدیل می‌شود و آنان را به تردید یا ناامیدی دچار می‌کند، در حالی که اهل علم ایمان و استقامت خود را از دست نمی‌دهند. همچنین، مراد خداوند از این آیات هرگاه کلمه‌ی «تمنا» به معنای تلاوت باشد، آن است که هیچ فرستاده و پیامبری را نفرستاد مگر اینکه چون آیات خداوند را تلاوت کرد، شیطان درباره‌ی آیات خداوند شبهاتی را افکند، ولی خداوند شبهاتی که شیطان می‌افکند را نابود می‌کند و آیات خود را استوار می‌دارد، هر چند شبهاتی که شیطان می‌افکند به فتنه‌ای برای بیمار دلان و سخت‌دلان تبدیل می‌شود و آنان را به تردید یا کفر دچار می‌کند، در حالی که اهل علم می‌دانند که آن‌ها به راستی از جانب خداوند هستند و دل‌هاشان برای آن‌ها نرم می‌شود. بنابراین، القاء شیطان در تمنا‌ی پیامبران، به معنای افکندن مانع در برابر آرمان آنان یا افکندن شبهه درباره‌ی آموزه‌های آنان است و هیچ دلالتی بر افزودن عباراتی بر آیات خداوند ندارد؛ خصوصاً با توجه به سخن خداوند که فرموده است: «إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ»^۳؛ «هرآینه ما خود قرآن را نازل کردیم و هرآینه ما خود آن را نگاه دار هستیم» و فرموده است: «لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ»^۴؛ «باطل از پیش روی یا از پشت سرش به آن راه نمی‌یابد،

۱. إغاثة اللفهان في مصائد الشيطان لابن القيم، ج ۱، ص ۱۵۹

۲. بنگرید به: فتح الباری لابن حجر، ج ۸، ص ۳۳۳؛ عمدة القاری للعینی، ج ۷، ص ۱۰۰؛ تحفة الأحوذی للمبارکفوری، ج ۳، ص ۱۳۶.

۳. الحجر / ۹

۴. فصلت / ۴۲

فرو فرستاده‌ای از نزد حکیمی ستوده است» و فرموده است: ﴿وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ۚ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَظِيلُونَ﴾^۱؛ «و شیاطین آن را نازل نکردند و آنان را نمی‌رسد و توانایی ندارند» و با این وصف، تردیدی نیست که افسانه‌ی «غرائیق» از ساخته‌های زنادقه و منافقان است؛ زیرا ستایش بت‌ها در سوره‌ی نجم که آکنده از نکوهش شرک و دعوت به سوی توحید است، تناقضی آشکار محسوب می‌شود و ممکن نیست؛ خصوصاً توسط پیامبری که بنیاد دعوت خود را از آغاز بر مبارزه با بت‌پرستی نهاده و پیش از این سوره بت‌ها را مردود شمرده است! البته برخی عالمان مسلمان پنداشته‌اند که این افسانه با توجه به تعدّد طرق آن، احتمالاً اصلی داشته است؛ به این ترتیب که مثلاً عبارات گفته شده در ستایش بت‌ها، توسط برخی مشرکان پیرامون پیامبر در خلال تلاوت او گفته شده؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾^۲؛ «و کسانی که کافر شدند گفتند: به این قرآن گوش نسپارید و در خلال آن لغو گویند باشد که غالب شوید»، یا توسط پیامبر از باب طعنه و نه به صورت حقیقی گفته شده؛ مانند سخن خداوند خطاب به اهل دوزخ که فرموده است: ﴿ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ﴾^۳؛ «بچش که هرآینه تو بسیار عزیز و گرامی هستی»، ولی این احتمال با توجه به لحن و سیاق آیات بعید است؛ خصوصاً با توجه به اینکه هیچ یک از طرق این افسانه، صحیح نیست، بلکه برخی ضعیف‌تر از برخی دیگرند؛ چنانکه محمد ناصر البانی در کتابی با نام «نصب المجانیق لنسف قصة الغرائیق» ضعف آن‌ها را به خوبی تبیین کرده است.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌هاشمی خراسانی
جیش با حکایت‌ها و سوره‌ها

۱. الشعراء/ ۲۱۰ و ۲۱۱
۲. فصلت/ ۲۶
۳. الدخان/ ۴۹

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌هاشمی خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.